

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 6

*Матеріали VI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Державне управління: стратегія і тактика
формування сучасного фахівця”,
м. Київ, МАУП 29 жовтня 2011 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2011

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 28.09.11)*

Редакційна колегія

М. Ф. Головатий (голова), д-р політ. наук, проф., *В. В. Омельчук* (заступник голови), канд. іст. наук, *П. Ф. Вознюк* (відповідальний секретар), канд. політ. наук, доц., *І. П. Бідзюра*, д-р політ. наук, проф., *П. П. Гай-Нижник*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Ю. О. Куц*, д-р наук держ. упр., *І. П. Лопушинський*, д-р наук держ. упр., проф., *В. М. Піскун*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Я. Ф. Радиш*, д-р наук держ. упр., проф., *І. В. Розпутенко*, д-р наук держ. упр., проф., *Г. П. Ситник*, д-р наук держ. упр., проф., *П. К. Ситник*, д-р філос. наук, проф., *Ю. П. Сурмін*, д-р соц. наук, проф., *В. В. Утвенко*, канд. іст. наук, доц., *М. В. Чечетов*, д-р наук держ. упр., проф., *Н. П. Ярош*, д-р наук держ. упр., *Н. М. Чернуха*, д-р пед. наук, проф.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук. пр.] / МАУП. —
С76 К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2011 —

Вип. 5 : Матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. “Державне управління: стратегія і тактика формування сучасного фахівця”, м. Київ, МАУП, 29 жовт. 2011 р./ редкол.: М. Ф. Головатий (голова) [та ін.]. — 2011. — 428 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

ЗМІСТ

А. О. Білоус Теоретико-правові основи аналізу поняття інституту державної служби	7
М. Курко, В. Підпалій Проблеми формування правової компетенції сучасного управлінця.....	13
О. Х. Юлдашев Концепція вдосконалення управління економікою.....	16
В. В. Утвенко Стратегічне планування соціально-економічного розвитку міст України як складова муніципальної політики органів місцевого самоврядування.....	19
О. В. Баєва Формування державних вимог до організаційної компетентності медичних менеджерів	29
Л. Б. Шостак, О. С. Бадрак Механізми гармонізації еколого-економічної та соціальної складових державної регуляторної політики.....	38
О. И. Дикарев, Нгуєн Куинь Май Политэкономический подход к концепту «энергетический клуб» (эк) шанхайской организация сотрудничества (ШОС) на евразийском геополитическом и геэкономическом пространстве.....	44
Т. В. Кондратюк Становлення та розвиток порівняльного публічного адміністрування як теоретико-методологічного напрямку дослідження механізмів державного управління.....	51
А. М. Сундук Зовнішній вектор регіональної політики як фактор реалізації стабільного розвитку....	61
Н. Н. Юсеф Етно-соціальний та економічний розвиток Курдистану	62
Ф. М. Медвідь, М. Ф. Медвідь Національні економічні інтереси в системі державної регіональної політики України .	68
О. В. Поляк Стан дослідження сензитивності у наукових джерелах про механізми державного управління	73
О. І. Дікарев, М. Л. Семенюта Міжнародно-правові механізми регулювання транскордонних ресурсних конфліктів	78
Я. Ф. Медвідь, О. М. Поповичук Державне управління в сфері підприємницької діяльності	86
В. В. Шпачук Антикризові аспекти державного управління банківською системою.....	91
Б. В. Бернадський Створення органів державної безпеки Російської імперії.....	93
А. М. Соловйова Кримінально-правова охорона власності в Україні.....	96
В. В. Павленко, В. Л. Павленко Відповідальність за порушення законодавства про державну службу.....	99
В. В. Павленко Моделі державної служби	106
К. В. Муравйов Організаційно-правові гарантії реалізації права видобування корисних копалин	108
І. А. Кабанова Етико-правові засади медичної діяльності.....	114
Т. О. Костюк Політична криза в Україні в контексті кризи державного управління і соціального розвитку.....	119
Л. О. Федосова Реформування сучасної вищої школи в Україні в контексті становлення системи підготовки керівних кадрів	123
О. М. Міхатуліна Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю та засоби державного захисту прав суб'єктів господарювання	125
В. А. Гапоненко Органи державного управління: інститут демократії чи механізм її обмеження.....	128

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ

Становлення і розвиток української державності, вип. 6, с. 99–105

1. Кримінальна відповідальність державних службовців передбачається 17 розділом “Злочини у сфері службової діяльності” (ст. 364 “Зловживання владою або службовим становищем”, 365 “Перевищення влади або службових повноважень”, 366 “Службове підроблення”, 367 “Службова недбалість”, 368 “Одержання хабара”, 369 “Давання хабара”, 370 “Провокація хабара”) КК України. При цьому важливо зазначити дві важливі обставини. По-перше, у даному КК на відміну від КК 1960 р. замість поняття “посадова особа” вживається термін “службова особа”, як синонім попередньому. Ототожнення понять “посадова особа” і “службова особа” стосується тільки кримінального права та КК України. В адміністративному, конституційному, митному та інших галузях права, теорії державної служби ці поняття не збігаються і мають різне змістовне навантаження. Саме тому, в ракурсі КК України, а отже і цієї коментованої статті щодо кримінальної відповідальності державних службовців, ці поняття розглядатимуться як синоніми, а в ракурсі інших видів юридичної відповідальності цієї статті та інших статей цього Закону — як різні юридичні поняття¹.

1.1. Поняття “службова особа”, яке застосовується у КК України, не збіга-

ється з поняттям “посадова особа”, визначення якого дається в адміністративному праві (ст. 1. Закону “Про державну службу”). Відповідно до ст. 364 КК службовими особами є особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представника влади, а також обіймають постійно чи тимчасово на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності посади, пов’язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов’язків, або виконують такі обов’язки, за спеціальними повноваженнями. Службовими особами можуть бути іноземці або особи без громадянства, які виконують обов’язки, зазначені вище. Отже, виходячи зі змісту цього визначення важливо зазначити, що кримінальне поняття “службова особа” є набагато ширшим, ніж адміністративне поняття “посадова особа”, тобто перше поняття включає в себе друге. Таким чином, всі злочини, які належать до злочинів у сфері службової діяльності, вчиняються службовими особами, у тому числі і державними службовцями. Тобто державні службовці виступають як спеціальні суб’єкти зазначених злочинів.

1.2. Злочини у сфері службової діяльності посягають на суспільні відносини, які визначають і регулюють зміст нормальної роботи державного апарату та апарату органів місцевого самоврядування, об’єднань громадян, підпри-

¹ В. В. Павленко Еволюція правового статусу державного службовця в Україні: Монографія. — К.: ХмЦНТЕІ, 2009. — С. 119–177.

ємств, установ і організацій. А такі злочини, як зловживання владою або службовим становищем, перевищення влади або службових повноважень, службове підроблення і службова недбалість можуть посягати також і на охоронювані законом блага особи (трудові, політичні та інші права і свободи людини і громадянина тощо).

1.3. Об'єктивна сторона злочинів у сфері службової діяльності (крім давання хабара) характеризується такими спільними рисами, як вчинення діяння:

- а) з використанням влади чи службового становища. Це означає використання тих повноважень, якими службова особа, наділена у зв'язку із заняттям нею певної посади чи здійсненням певної службової діяльності: сукупність прав і обов'язків, що утворюють службову компетенцію цієї особи; її службовий авторитет; престиж органу, в якому службова особа здійснює свою діяльність; наявність службових зв'язків і можливостей, що виникають завдяки зайнятій посаді; можливість впливу на діяльність інших осіб тощо;
- б) всупереч інтересам служби. На службову особу покладаються посадові обов'язки, які є частиною компетенції державного органу, чи органу місцевого самоврядування, і які вона зобов'язана виконувати з метою забезпечення реалізації завдань і функцій державного органу. Під інтересами служби розуміють інтереси держави взагалі та інтересу державного органу зокрема. Використання свого службового становища для інших цілей охоплюється поняттям "всупереч інтересам служби".

1.4. Важливою складовою об'єктивної сторони таких злочинів, як зловживання владою або службовим становищем, перевищення влади або службових

повноважень, службової недбалості є настання певних суспільно-небезпечних наслідків у вигляді істотної шкоди, яка полягає у заподіянні матеріальних збитків. Окрім "істотної шкоди" як злочинного результату можуть бути "тяжкі наслідки", які характеризуються більшим ступенем суспільної небезпеки і до яких можна віднести: наслідки, які суттєво ускладнюють відносини з іншими державними або міжнародними організаціями та підривають авторитет держави або її окремих органів на міжнародній арені; найбільш серйозні порушення конституційних прав громадян (наприклад, протиправне позбавлення житла), виникнення масових заворушень тощо.

1.5. Суб'єктом злочинів у сфері службової діяльності є службова особа, визначення якої надається вище. До поняття службової особи належать представники влади, під якими розуміють працівників державних органів і установ, яких наділено правом у межах своєї компетенції пред'являти вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання фізичними та юридичними особами. До них можна віднести, зокрема, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, суддів, прокурорів, слідчих, оперативний склад СБУ, працівників міліції та ін.

Поняття службової особи визначається специфікою її повноважень, до яких належать організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські обов'язки. Чинне законодавство не дає визначення цих обов'язків. В юридичній науці прийнято під організаційно-розпорядчими обов'язками розуміти повноваження по здійсненню керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників. Такі функції виконують керівники міністерств, відомств, їхні заступники, керівники структурних підрозділів тощо. Адміністративно-господарські обов'язки — це повнова-

ження з управління чи розпорядження державним, колективним чи приватним майном.

1.6. Суб'єктивна сторона злочинів у сфері службової діяльності характеризується умисною формою вини (за винятком службової недбалості). Тобто службова особа усвідомлювала факт використання свого службового становища і той факт, що це суперечить інтересам служби, передбачала, що такі дії завдають шкоди змісту нормальної роботи апарату державних органів чи органів місцевого самоврядування і бажала вчиняти такі дії.

1.7. Одним із поширених злочинів є перевищення влади або службових повноважень, що являє собою вмісне вчинення службовою особою дій, які явно виходять за межі наданих їм прав чи повноважень, якщо вони заподіяли істотної шкоди охоронюваним законом правам та інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам. Цей злочин проявляється у двох діяннях: перевищення влади і перевищення службових повноважень, які не збігаються за своїм змістом.

Під перевищенням влади прийнято розуміти дії службової особи, яка, маючи владні повноваження стосовно підлеглих або більш широкого кола осіб, під час виконання своїх владних чи організаційно-розпорядчих функцій виходить за межі цих повноважень.

Перевищення службових повноважень — це дії службової особи, яка не має владних повноважень і виходить під час виконання своїх адміністративно-господарських функцій за їх межі, або дії службової особи, яка має владні повноваження, але у конкретному випадку перевищує не їх, а інші свої повноваження, або перевищує свої владні повноваження стосовно осіб, які не входять до числа підлеглих.

1.8. До числа злочинів у сфері службової діяльності відноситься службове

підроблення, яке являє собою внесення службовою особою до офіційних документів явно неправдивих документів. Важливо зазначити, що йдеться тільки про офіційні документи, тобто документи, які складаються і видаються службовими особами від імені органів державної влади і органів місцевого самоврядування, що посвідчують конкретні факти і події, які мають юридичне значення, складені належним чином за формою і мають необхідні реквізити (штамп, печатку, номер, дату, підпис). Службова особа може вчиняти цей злочин шляхом: внесення в офіційний документ неправдивих відомостей (тобто відомостей, які не відповідають дійсності повністю або частково), підроблення документів (повна або часткова заміна змісту документа), складання неправдивих документів (внесення до документа, який зовні оформлений правильно, відомостей, що не відповідають дійсності повністю або частково), видача неправдивих документів (надання або випуск службовою особою документів, зміст яких повністю або частково не відповідає дійсності і які було складено саме цією особою).

1.9. Службова недбалість проявляється у невиконанні або неналежному виконанні службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що заподіяло шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам осіб. Цей злочин проявляється або у невиконанні або у неналежному виконанні своїх службових обов'язків.

Невиконання своїх службових обов'язків — це “чиста” бездіяльність, тобто службова особа повністю не виконує своїх обов'язків.

Неналежне виконання своїх службових обов'язків — це “змішана” бездіяльність, тобто такі дії, які виконані не так, як цього вимагають інтереси служби (незалежно, діє не до кінця, не вчиняє

всіх очікуваних від неї дій). Зовнішньо цей злочин схожий з порушенням службової дисципліни, передбачений ст.14 Закону “Про державну службу”. Проте суттєва відмінність полягає в тому, що злочин має місце у тому випадку, коли внаслідок такої службової недбалості заподіяно істотної шкоди.

1.10.1. Одержання хабара службовою особою здійснюється за виконання або невиконання в інтересах того, хто його дає, будь-яких дій з використанням наданої їй влади чи службового становища. Тобто можна виділити три основних моменти цього злочину:

- а) використання свого службового становища чи влади;
- б) виконання чи невиконання будь-яких дій в інтересах того, хто дає хабар;
- в) метою вчинення названих дій є одержання винагороди.

При цьому важливим моментом є те, що йдеться про виконання чи невиконання дій, які службова особа могла чи повинна була виконати з використанням наданої їй влади або повноважень. Суб'єктом одержання хабара може бути лише службова особа. Суб'єктивна сторона цього злочину характеризується лише прямим умислом і наявністю корисливого мотиву.

1.10.2. Давання хабара — це передача службовій особі матеріальних цінностей, права на майно чи вчинення на їх користь чи користь третіх осіб дій майнового характеру за виконання чи невиконання дії, які службова особа повинна була або могла виконати з використанням влади чи службового становища. Водночас склад цього злочину складаються з дії службової особи, яка віддала розпорядження (наказ) підлеглому добитися певних благ, пільг чи переваг шляхом підкупу інших службових осіб, надала для цього кошти чи інші цінності або розпорядилася їх виділити, надала законного вигляду виплатам у ви-

падках давання хабарів у завуальованих формах. Суб'єктивна сторона цього злочину характеризується лише прямим умислом.

1.10.3. Провокація хабара — спеціальний вид підбурювання до вчинення злочину, а саме до давання або до одержання хабара. Об'єктивна сторона цього злочину характеризується штучним створенням службовою особою обстановки чи умов, що викликають або пропонують хабара, або його одержання. Суб'єктом цього злочину може бути тільки службова особа. Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом.

2. Основними завданнями адміністративної відповідальності державних службовців є:

- охорона суспільних відносин, які виникають у процесі діяльності державних службовців щодо виконання повноважень державних органів від протиправної поведінки, яка суперечить державним потребам;
- гарантування прав громадян;
- виховання державних службовців у дусі дотримання різних адміністративних правил і тим самим недопущення дисциплінарних проступків;
- досягнення тієї поведінки, яка вимагається законами, наказами, розпорядженнями і вказівками вищих у порядку підлеглості керівників.

2.1. У більшості випадків державні службовці притягуються до адміністративної відповідальності на загальних підставах та в порядку, встановленому КпАП України, тобто як загальні суб'єкти адміністративного проступку, державний службовець повинен відповідати таким вимогам: а) бути осудною особою, яка розуміє значення своїх дій та може ними керувати; б) досягти на момент вчинення проступку шістнадцятирічного віку.

2.2. За вчинення адміністративних проступків до державних службовців можуть бути застосовані такі адміністративні стягнення: попередження, штраф, оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного проступку; конфіскація; позбавлення спеціального права; виправні роботи, адміністративний арешт. Водночас державні службовці за вчинення ряду адміністративних проступків притягуються до адміністративної відповідальності як спеціальні суб'єкти, тобто, якщо вони є посадовими особами.

2.3. Поняття та правовий статус посадової особи розглядають коментарі до ст. 2 Закону. Відповідно до ст. 14 КпАП посадові особи підлягають адміністративній відповідальності лише за проступки, пов'язані з недодержанням тих правил, які входять до їх службових обов'язків: у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та ін. До посадових осіб застосовуються такі адміністративні стягнення, як попередження та штраф. При цьому важливо зазначити, що штрафні санкції, які застосовуються до посадових осіб, встановлюються у більшому розмірі, ніж штрафні санкції щодо громадян. Це зумовлено тим, що на посадових осіб покладається виконання таких обов'язків, які відзначаються особливим характером і мають публічне значення.

2.4. Недодержання посадовою особою встановлених правил є, водночас, і адміністративним, і дисциплінарним проступком, що й зумовлює застосування у ряді випадків як адміністративної, так і дисциплінарної відповідальності.

2.5. Фактично підставою адміністративної відповідальності державного службовця є адміністративний проступок, під яким розуміють протиправну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність, яка посягає на державний або

громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку передбачено адміністративну відповідальність.

2.6. Статтею 15 КпАП передбачено особливості адміністративної відповідальності такого виду державних службовців, як військовослужбовці, що призвані на збори військовозобов'язаних і працівників органів внутрішніх справ, яка проявляється в тому, що названі особи за скоєння адміністративного проступку притягуються до відповідальності на підставі дисциплінарних статутів, тобто притягуються до дисциплінарної відповідальності. Водночас за порушення правил, норм і стандартів, які стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху; санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм; правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів, митних правил, здійснення корупційних дій та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією, неправомірне використання державного майна, невжиття заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої ухвали судді, щодо подання органу дізнання, слідчого або протесту, припису чи подання прокурора, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю і за контрабанду названі вище особи притягуються до адміністративної відповідальності на загальних підставах. При цьому до них не можуть застосовуватися такі адміністративні стягнення, як виправні роботи або адміністративний арешт. Органи та посадові особи, яким надано право накладати адміністративні стягнення, можуть і в цих випадках передавати матеріали про правопорушення відповідним органам для вирішення питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності.

2.7. Порядок накладення адміністративних стягнень на державних службовців визначається КпАП, зокрема:

- стягнення накладаються в межах, встановлених нормативним актом, який передбачає відповідальність за адміністративний проступок;
- оплатне вилучення предмета і конфіскація як додаткові стягнення можуть накладатися лише у випадках, коли їх застосування прямо передбачено законом;
- стягнення накладаються у точно визначених законом межах;
- при накладенні стягнень повинні враховуватися: обставини, які виключають адміністративну відповідальність; підвідомчість справ; строки давності; обставини, які пом'якшують або обтяжують відповідальність.

2.8. За загальним правилом адміністративні стягнення накладаються не пізніше, ніж через два місяці з дня його вчинення, а при тривалому проступку — через два місяці з дня його виявлення. Із цього правила є деякі виключення. У тому випадку, коли по факту правопорушення було порушено кримінальну справу, а потім прийнято рішення щодо її закриття, адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше, ніж через місяць із дня прийняття такого рішення. У випадку вчинення порушення митних правил, за яке встановлена адміністративна відповідальність і накладається адміністративне стягнення у вигляді конфіскації, особа притягується до відповідальності незалежно від часу скоєння того протиправного діяння.

2.9. Чинне адміністративне законодавство встановлює, що справи про адміністративні проступки розглядаються спеціально уповноваженими державними органами, а саме:

- Адміністративною комісією;
- виконавчими комітетами селищних, сільських рад;
- районним (міським) судом, судами;

- органами внутрішніх справ, органами держаних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на це законодавством.

3. Окрім КпАП адміністративна відповідальність державних службовців визначається Законом “Про боротьбу з корупцією”. Підставами для притягнення державних службовців до адміністративної відповідальності відповідно до цього закону є вчинення ними таких діянь, як:

1) корупція, тобто діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, яка спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг;

2) корупційні діяння, якими є:

а) незаконне одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, у зв'язку з виконанням таких функцій матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг, у тому числі прийняття чи одержання предметів (послуг) шляхом їх придбання за ціною (тарифом), яка є істотно нижчою за їх фактичну (дійсну) вартість;

б) одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, кредитів або позичок, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням при цьому пільг чи переваг, не передбачених чинним законодавством;

3) інші правопорушення, пов'язані з корупцією (порушення спеціальних обмежень, порушення вимог фінансового контролю, невжиття заходів щодо боротьби з корупцією, умисне невиконання своїх обов'язків по боротьбі з корупцією).

3.1. За вчинення корупційних діянь чинне законодавство передбачає адмі-

ністративну відповідальність у вигляді такого адміністративного стягнення, як штраф.

3.2. Суб'єктивну сторону корупційних діянь характеризують вина, мотив і мета. Вина — це психічне ставлення особи до вчиненого нею спільно шкідливого діяння і його наслідків, яка виявляється у формі умислу або необережності. Корупційні діяння можуть учинятися тільки за наявності прямого умислу, тобто особа, яка його вчиняє, усвідомлює протиправний характер свого діяння чи бездіяльності, передбачає його шкідливі наслідки і бажає їх настання. За загальним правилом мотив і мета є факультативними ознаками суб'єктивної сторони адміністративного проступку. Водночас при вчиненні такого діяння, як корупція, мета є обов'язковою ознакою, оскільки вона передбачається в диспозиції ст. 1 Закону “Про боротьбу з корупцією”. Метою корупції, яка зазначена у названій стат-

ті, є незаконне одержання “винагороди, подарунка, інших матеріальних благ, послуг, пільг та інших переваг”.

3.3. Спеціальним об'єктом корупційних діянь є встановлений порядок здійснення державним службовцем своїх службових обов'язків. Окрім названого, об'єктом конкретних корупційних діянь також можуть бути інші суспільні відносини.

3.4. Об'єктивна сторона корупційних діянь характеризується діями (наприклад, здійснення функцій повіреного третіх осіб, здійснення діяльності на умовах сумісництва та ін.) або бездіяльністю (неподання декларації, нескладання протоколу про адміністративний проступок, ненадання інформації та ін.). Для деяких корупційних діянь характерною є така ознака об'єктивної сторони. Як спосіб здійснення протиправного діяння, наприклад, одержання кредиту шляхом використання пільг, непередбачених чинним законодавством¹.

¹ В. В. Павленко Еволюція правового статусу державного службовця в Україні: Монографія. — К.: ХмЦНТЕІ, 2009. — С. 119 – 177.